

Καθ. Αλέξανδρος Αποστολάκης

Αγαπητές-οι αναγνώστριες-ες,

Σας καλωσορίζουμε το 3^ο ειδικό τεύχος τουρισμού στο περιοδικό «Κρητών Επιχειρείν». Το παρόν ειδικό τεύχος, όπως και τα δύο που προηγήθηκαν, αποτελεί μια προσπάθεια των μελών του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, και των συνεργατών τους να αποτυπώσουν τις νέες τάσεις και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η τουριστική βιομηχανία στη Κρήτη.

Το παρόν ειδικό τεύχος επιχειρεί να φωτίσει μια πραγματικότητα που συχνά θεωρούμε δεδομένη: ότι

ο τουρισμός στην Κρήτη δεν είναι απλώς μια ισχυρή οικονομική δραστηριότητα, αλλά ένα σύνθετο σύστημα που επηρεάζει τον τρόπο που ζούμε, εργαζόμαστε και σχεδιάζουμε το μέλλον του τόπου μας. Τα άρθρα που συγκεντρώνονται σε αυτή την έκδοση αποτυπώνουν με σαφήνεια ότι ο τουρισμός βρίσκεται σε μια φάση μετάβασης. Δεν αρκεί πλέον να μετράμε αφίξεις και έσοδα, απαιτείται να κατανοήσουμε τι είδους ανάπτυξη επιδιώκουμε και με ποιους όρους αυτή μπορεί να είναι βιώσιμη.

Η Κρήτη αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα προορισμού που στο παρελθόν και μέχρι πρόσφατα

γνώρισε έντονη τουριστική ανάπτυξη, βασισμένη κυρίως στο μοντέλο «ήλιος και θάλασσα». Το μοντέλο αυτό, αν και επιτυχημένο σε όρους ζήτησης, συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις: έντονη εποχικότητα, χωρικές ανισότητες, πίεση στο περιβάλλον και εξάρτηση από διεθνείς αγορές. Σήμερα, η συζήτηση μετατοπίζεται από το «πόσος τουρισμός» στο «τι είδους τουρισμός» και «για ποιον». Αυτή είναι ίσως η πιο κρίσιμη αλλαγή που αναδεικνύεται στο σύνολο των άρθρων του τεύχους.

Ένα από τα βασικά ζητήματα που αναδεικνύονται στο παρόν τεύχος είναι η οικονομική πραγματικότητα των τουριστικών επιχειρήσεων. Τα δεδομένα δείχνουν ότι, παρά την αύξηση των εσόδων, η κερδοφορία πιέζεται σημαντικά λόγω του αυξανόμενου κόστους λειτουργίας, ενέργειας, εργασίας και χρηματοδότησης. Η εικόνα αυτή αποκαλύπτει μια ώριμη πλέον τουριστική αγορά, όπου η ανάπτυξη δεν είναι δεδομένη και η ανταγωνιστικότητα απαιτεί στρατηγικές επιλογές. Η επιτυχία της τουριστικής βιομηχανίας στη Κρήτη δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στην αύξηση της ζήτησης, αλλά στη βελτίωση της ποιότητας, της διαφοροποίησης, της διαχείρισης των πόρων και ίσως πιο σημαντικό, στην ευημερία των ιδίων των κατοίκων της.

Παράλληλα, το τεύχος αναδεικνύει τη σημασία της βιωσιμότητας ως βασικού πυλώνα του σύγχρονου τουρισμού. Οι εκθέσεις βιωσιμότητας δεν αποτελούν απλώς ένα εργαλείο επικοινωνίας, αλλά έναν τρόπο αποτύπωσης της πραγματικής επίδρασης των τουριστικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία. Σε έναν προορισμό όπως η Κρήτη, όπου οι φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι και η πίεση έντονη λόγω της εποχικότητας, η βιωσιμότητα δεν είναι επιλογή, είναι προϋπόθεση επιβίωσης του ίδιου του τουριστικού προϊόντος. Ένα δεύτερο κρίσιμο πεδίο που αναλύεται είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός του τουρισμού. Η ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών έχει ήδη αλλάξει ριζικά τον τρόπο που σχεδιάζονται και προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και την προβολή των προορισμών. Ωστόσο, η τεχνολογία δεν είναι ουδέτερη. Δημιουργεί νέες ευκαιρίες, αλλά και νέες ανισότητες, κινδύνους για την ιδιωτικότητα, φαινόμενα υπερτουρισμού και πιέσεις στις τοπικές κοινωνίες. Το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι αν θα προχωρήσει ο ψηφιακός μετασχηματισμός, αλλά πώς θα ρυθμιστεί ώστε να υπηρετεί τις τοπικές κοινωνίες και όχι να τις επιβαρύνει.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά και η έννοια της προσβασιμότητας, η οποία αναδεικνύεται ως ένα από τα πιο υποτιμημένα αλλά κρίσιμα ζητήματα του Ελληνικού τουρισμού. Παρά τη μεγάλη ζήτηση για προσβάσιμες εμπειρίες, η προσφορά παραμένει αποσπασματική και συχνά επιφανειακή. Η προσβασιμότητα δεν αφορά μόνο

υποδομές, αλλά τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη, από την πληροφορία και τη μετακίνηση έως τη διαμονή και την εξυπηρέτηση. Η ανάπτυξη ενός πραγματικά προσβάσιμου προορισμού απαιτεί εκπαίδευση, αλλαγή νοοτροπίας και συστηματικό σχεδιασμό. Σε αυτό το πλαίσιο, πρωτοβουλίες όπως η συνεργασία της Περιφέρειας Κρήτης με το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο δείχνουν τον δρόμο προς μια πιο συμπεριληπτική τουριστική ανάπτυξη.

Ένα ακόμη κρίσιμο ζήτημα που αναδεικνύεται είναι η ανάγκη συντονισμού μεταξύ των επιμέρους στοιχείων του τουριστικού προϊόντος. Ο τουρισμός δεν είναι μια απομονωμένη δραστηριότητα, αλλά ένα δίκτυο αλληλεξαρτώμενων υπηρεσιών. Η έλλειψη συντονισμού μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερες τιμές, αναποτελεσματικότητα και ανισορροπίες στην αγορά εργασίας. Από την άλλη πλευρά, ο σωστός συντονισμός μπορεί να ενισχύσει τη συνολική εμπειρία, να αυξήσει τη ζήτηση και να δημιουργήσει ευρύτερα οφέλη για την τοπική οικονομία. Ωστόσο, όπως αναδεικνύεται, ο συντονισμός δεν είναι πάντα «ουδέτερος». Μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τους εργαζομένους, ιδιαίτερα σε περιοχές με περιορισμένη προσφορά εργασίας, όπως η Κρήτη.

Το παρόν τεύχος στρέφει επίσης τη προσοχή σε νέες μορφές τουρισμού, που μπορούν να λειτουργήσουν ως αντίβαρο στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού. Ο ζυθοτουρισμός, για παράδειγμα, αναδεικνύεται ως μια δυναμική εναλλακτική μορφή που συνδέει την τοπική παραγωγή, τη γαστρονομία και την εμπειρία του επισκέπτη. Τέτοιες μορφές τουρισμού συμβάλλουν στη διαφοροποίηση του προϊόντος, στη μείωση της εποχικότητας και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, δημιουργώντας πιο ανθεκτικά και βιώσιμα μοντέλα ανάπτυξης.

Πέρα όμως από τις επιμέρους θεματικές, το κοινό νήμα που διατρέχει όλα τα άρθρα είναι η ανθρώπινη διάσταση του τουρισμού. Ο τουρισμός δεν είναι μόνο αριθμοί και δείκτες, αλλά άνθρωποι: εργαζόμενοι, επιχειρηματίες, κάτοικοι και επισκέπτες. Η ποιότητα της εμπειρίας, η συνεργασία, η εμπιστοσύνη και η αίσθηση του «ανήκειν» αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχία ενός προορισμού όπως η Κρήτη. Η σύγχρονη προσέγγιση της ηγεσίας και της διοίκησης, όπως αναδεικνύεται μέσα από την έννοια του Human Reflection Leadership, δείχνει ότι η απόδοση συνδέεται άμεσα με το πώς βιώνουν οι άνθρωποι την εργασία και τη συνεργασία τους.

Στο υφιστάμενο πλαίσιο, ο ρόλος του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου είναι καθοριστικός. Το Τμήμα δεν περιορίζεται στην παραγωγή θεωρητικής

γνώσης, αλλά λειτουργεί ως ενεργός φορέας διασύνδεσης μεταξύ ακαδημαϊκής έρευνας και πραγματικής οικονομίας. Μέσα από ερευνητικά έργα, συνεργασίες με φορείς, προγράμματα εκπαίδευσης και δράσεις μεταφοράς γνώσης, συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών που επηρεάζουν άμεσα τον τουρισμό της Κρήτης. Η συμβολή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια περίοδο όπου οι προκλήσεις είναι πολυδιάστατες και απαιτούν τεκμηριωμένες λύσεις.

Η μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο, ψηφιακό, προσβάσιμο και διαφοροποιημένο τουριστικό μοντέλο δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη συμβολή της επιστημονικής γνώσης. Το Τμήμα λειτουργεί ως ένας πυλώνας που γεφυρώνει την έρευνα με την πράξη, προσφέροντας εργαλεία, δεδομένα και προτάσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν από επιχειρήσεις και φορείς.

Συνοψίζοντας, το παρόν ειδικό τεύχος δεν αποτελεί απλώς μια συλλογή άρθρων, αλλά μια συνολική αποτύπωση της σημερινής κατάστασης και των προοπτικών του τουρισμού στην Κρήτη. Το κυρίαρχο μήνυμα είναι σαφές: ο τουρισμός στη Κρήτη βρίσκεται σε ένα σημείο καμπής. Η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί αλλαγή προσανατολισμού, επένδυση στη γνώση και υιοθέτηση πρακτικών που λαμβάνουν υπόψη το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία. Η ουσιαστική κατεύθυνση που αναδεικνύεται μέσα από το σύνολο των άρθρων είναι η μετάβαση από ένα μοντέλο μαζικής και συχνά ανεξέλεγκτης ανάπτυξης σε ένα μοντέλο ισορροπημένης, βιώσιμης και ποιοτικής τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό δεν είναι εύκολο, ούτε αυτονόητο. Απαιτεί συνεργασία, γνώση και κυρίως πολιτική και επιχειρηματική βούληση. Το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο και το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αυτής της προσπάθειας. Και το παρόν τεύχος αποτελεί μια μικρή αλλά ουσιαστική συμβολή σε έναν διάλογο που πρέπει να συνεχιστεί.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω απο καρδιάς όλους τους συναδέλφους και συνεργάτες του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουρισμού για τη προσπάθεια και τη συμβολή τους στην υλοποίηση του παρόντος ειδικού τεύχους. Ευχόμαστε να βρείτε όλα τα άρθρα που συμπεριλαμβάνονται στη παρούσα έκδοση ενδιαφέροντα. Καλή σας ανάγνωση!!!

Με Εκτίμηση,

*Καθ. Αλέξανδρος Αποστολάκης
Μέλος ΔΕΠ Τμ. Διοίκησης Επιχειρήσεων & Τουρισμού,
Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Διοίκησης
και Οικονομίας,
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο*

